

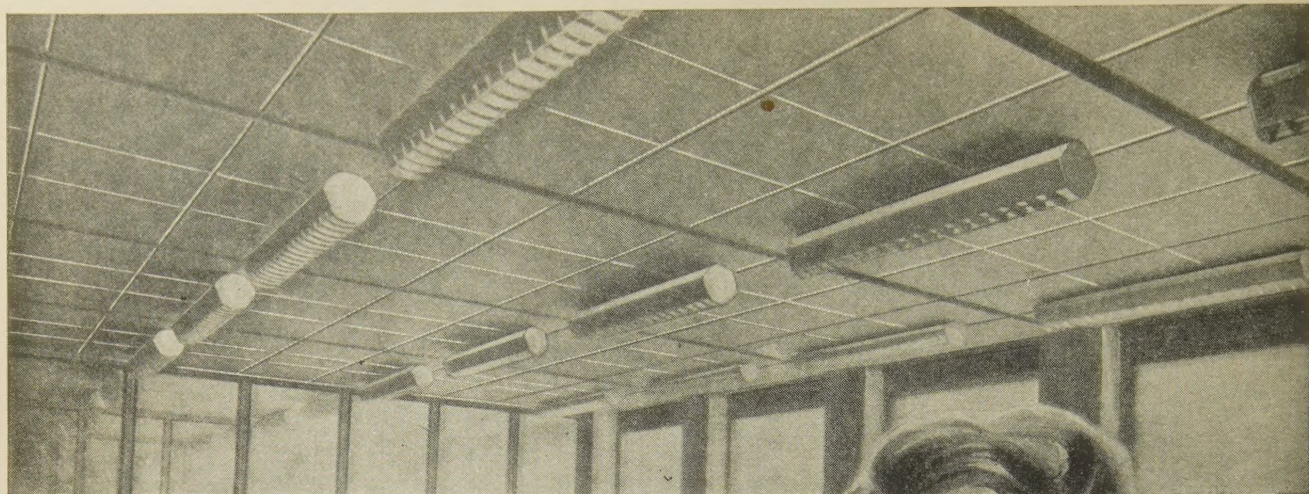
Illinois U Library

BYGGMÄSTAREN

1951

TIDSKRIFT FÖR ARKITEKTUR OCH BYGGNADSTEKNIK

”Jag vänder mig till *Er* mina herrar, som idag planerar och bygger för oss. Glöm inte bort att vi behöver frisk luft i tysta arbetslokaler.”

SOUNDEX

— den **obrännbara** plattan för akustik och ventilation

1 Obrännbar konstruktion	3 Separata hål för luft och ljud
2 Exakthet i mått och vinklar	4 Vacker färdigbehandlad yta

INGENIÖRSFIRMAN ZERO AKTIEBOLAG

Huvudkontor: Stora Nygatan 38 - Stockholm - Tel. 23 27 05
Avdelningskontor: Hjorttackegatan 8 - Malmö - Tel. 335 10

BYGGMÄSTAREN

TIDSKRIFT FÖR ARKITEKTUR OCH BYGGNADSTEKNIK

ARGÅNGEN

7

29 MARS 1951

Organ för Stockholms Byggnadsförening, Svenska Arkitektföreningen, avd. av Svenska Teknologföreningen. Kungsgatan 32, Stockholm. Tel. 23 31 05.

Postgiro 3124.

Redaktörer: Civilingenjör SVR Gunnar Essunger och arkitekt SAR Tore Virke · Redaktionssekreterare: Arkitekt SAR Hillevi Svedberg · Redaktionskommitté: Arkitekt SAR Hakon Ahlberg, civilingenjör SVR Harry Bernhard, arkitekt SAR Holger Blom, ingenjör Eric Forss, civilingenjör SVR Gösta Lundin, arkitekt SAR Göran Sidenbladh · Redaktionsombud: Dir. Victor Bährner, Malmö, länsarkitekt Ebbe Borg, Malmö, arkitekt SAR Gunnar Hoving, Göteborg, arkitekt SAR Owe Svärd, Göteborg · Ansvarig utgivare: Arkitekt SAR Moje Bergström · Byggmästaren utkommer med 26 häften om året · I tidskriften gjorda uttalanden stå för författarnas räkning och äro endast om så anges att anse som uttryck för ståndpunktstagande av någon av de föreningar, som utge tidskriften.

nummerspriser för helår

Endast lösnummer
Lösnummer + bundet ex. i klotband
Lösnummer + bundet ex. i halvfr. band

Sverige Finland	Danmark Norge	Övriga utlandet
25: —	—	33: —
40: —	—	50: —
50: —	—	60: —

INNEHÅLL

DK 712.41

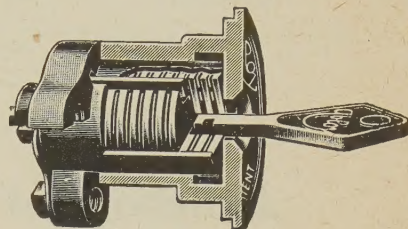
BAUER, WALTER: *Träd*. Byggmästaren 30 (1951) nr 7 sid. 105—120.

Författaren visar med fotografier och teckningar av Lisa Bauer de vanligaste typerna av svenska träd och redogör i en kort översikt för de olika trädens karakteristika.

Abloy

Världspatenterat
cylinderlås

- I särklass då det gäller nyckelvariationer och kombinationsmöjligheter
- I toppklass då det gäller hållbarhet och säkerhet
- Specialitet: Serie- och huvudnyckelsystem

Rådgör med vår expertis!

AKTIEBOLAGET LACTA SEPARATOR

Avdelning Abloylås

Sveavägen 98 Tel. 30 43 50, 31 68 15, 33 93 92
Stockholm

ten lectures on

SWEDISH ARCHITECTURE

De föredrag, som hösten 1946 höllos inför en grupp engelska arkitektstuderande, ha bearbetats och utgivits i bokform. Priset är

Kr. 6: 50

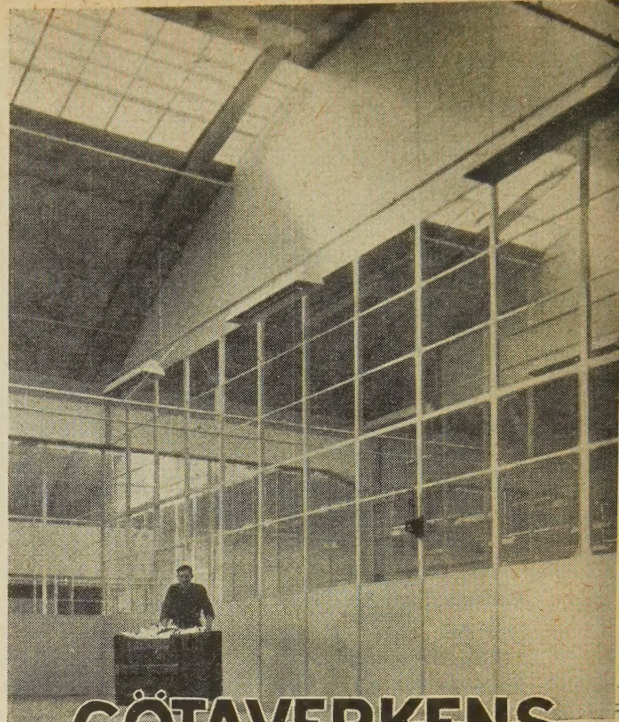
Sändes portofritt om likvid insättes på vårt
Postgiro nr 3124

BYGGMÄSTAREN

FÖRLAGSAVDELNINGEN
KUNGSGATAN 32, STOCKHOLM

**Aktiebolaget
Fritiof Jonsson
Stockholm**

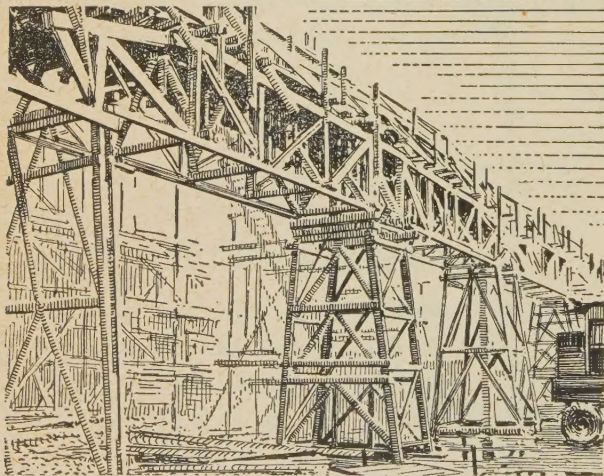

GÖTAVERKENS

Ferro-

FÖNSTER
VÄGGAR
LANTERNINER

HB-BALKEN

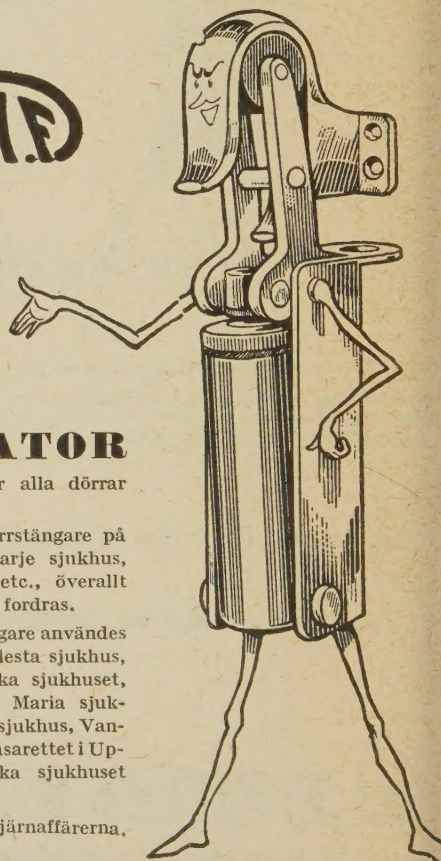
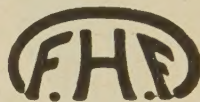
Vid gjutningen av betongramarna till Stockholms Spårvägars nya verkstadshallar användes flyttbara HB-fackverk. HB-fackverken, som tillverkas under fabriksmässig kontroll, är pålitliga och ekonomiska. HB kan erbjuda lika goda konstruktioner i såväl fackverk som massivt utförande. Snabb leverans — låg kostnad — snabb montering. Begär broschyr.

HSB-BORO

Avd. HB-konstruktioner, Stockholm

Fleminggatan 41

Tel. 5405 40, riks 5406 40

Jag är
DICTATOR

och jag stänger alla dörrar ljudlöst.

DICTATOR dörrstängare på varje dörr i varje sjukhus, kontor, hotell etc., överallt där lugn och ro fordras.

Denna dörrstängare användes numera av de flesta sjukhus, såsom Karolinska sjukhuset, Södersjukhuset, Maria sjukhus, S:t Görans sjukhus, Vanförestalten, Lasarettet i Upsala, Sahlgrenska sjukhuset m. fl.

Försäljes genom järnaffärerna.

Engros från

FEHRLINS HANDELS- & FABRIKS AKTIEBOLAG
STOCKHOLM — GÖTEBORG — MALMÖ

BYGGMÄSTAREN

MAGAZINE FOR ARCHITECTURE AND BUILDING TECHNIQUE

SUMMARY

Number 7 195 1 Page 106 - 120

Medium of the Stockholm's Building Association.
Medium of the Society of Swedish Architects, section of the Swedish Technological Society. Medium of the National Union of Swedish Architects.
Annual subscription: For Sweden 20 Sw. kr.; Denmark and Norway 22 Sw. kr.; other countries 26 Sw. Kr.
The fee can be sent by cheque through any bank.
Address: Kungsgatan 32, Stockholm, Sweden - Telephonenumber 23 31 05

DK 712.41

BAUER, WALTER: TREES. CHARACTERISTICS. Byggmästaren 30 (1951) no 7, p. 106 - 120

Photographs and descriptions of some common Swedish trees to show their possibilities in "tree architecture".

BYGGMÄSTAREN

MAGAZINE FOR ARCHITECTURE AND BUILDING TECHNIQUE

SUMMARY

Vol. 1, No. 1, 1921

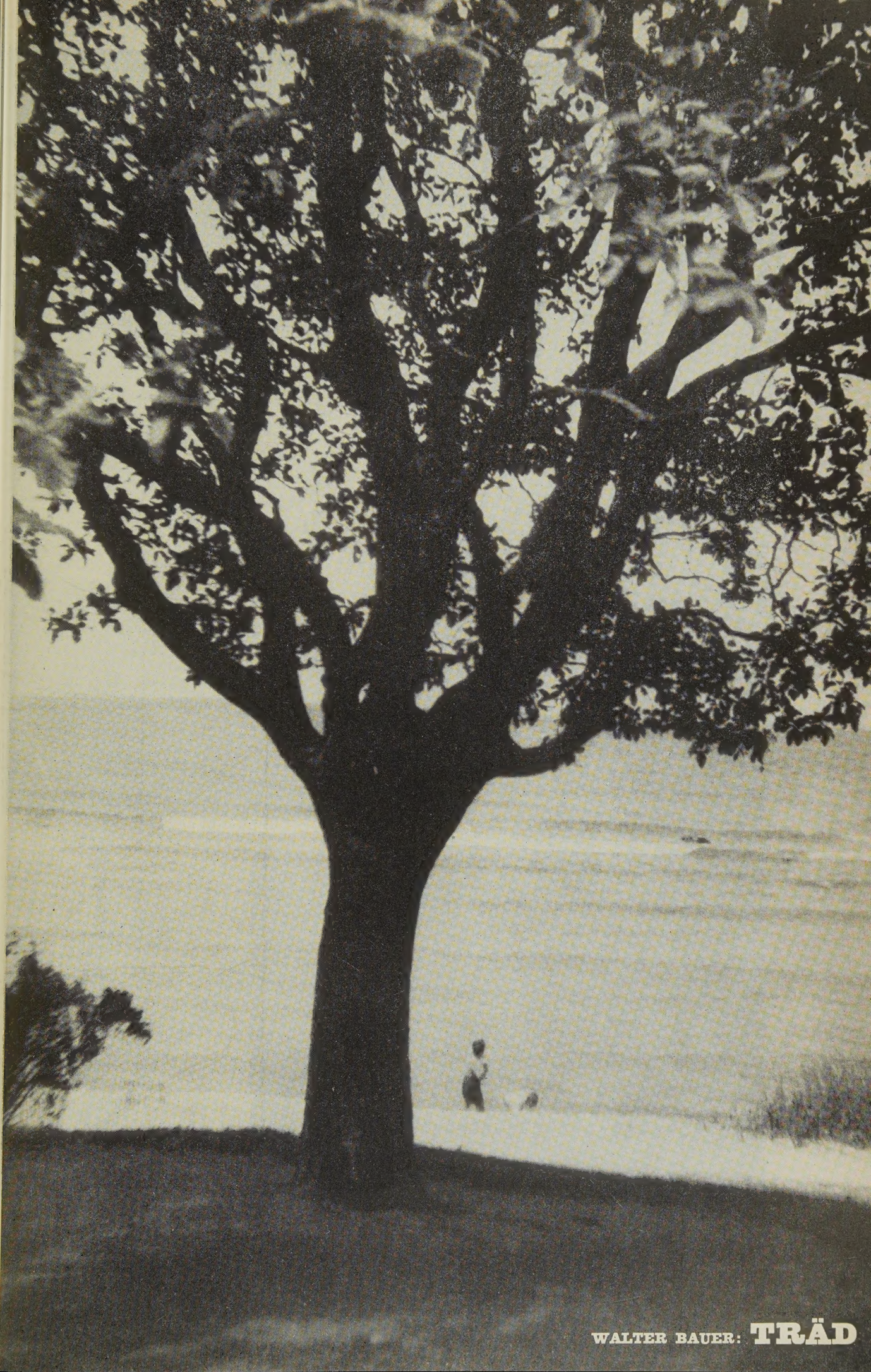
Number 1 of the Swedish Building Magazine
contains in the English language the
first of the series of articles on the
history of the Swedish building industry.
The series is edited by Professor Dr. J. J. J. J.
The first article is by Professor Dr. J. J. J. J.
The second article is by Professor Dr. J. J. J. J.
The third article is by Professor Dr. J. J. J. J.

...and a ...
...
...

HB-BALKEN

HB-BALKEN

*Självsådd dunge av körsbär på en
gräsvall. Risäter, Värmland (ovan).*

Blommande äppelgren (t. v.).

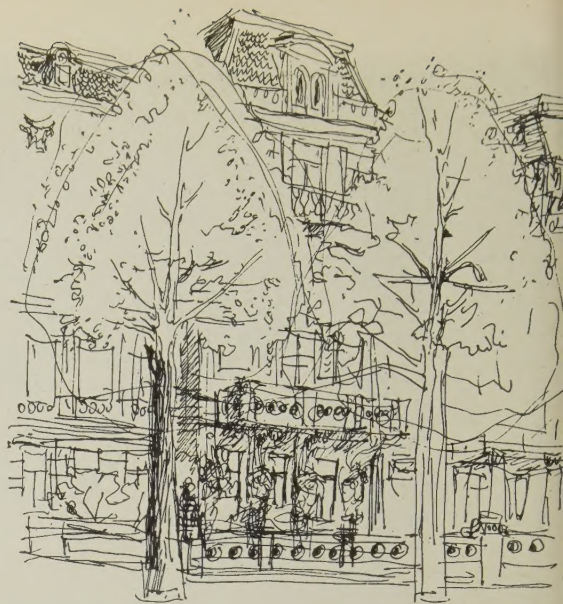

*Fågelbär, *Prunus avium*, vid landsvägen. Nöttebackar, Hallandsåsen.*

Blommande körsbärsgrön (nedan).

*Sibiriskt äpple, *Malus prunifolia*, på Dagens Nyheters tak, fotograferat någon månad efter planteringen.*

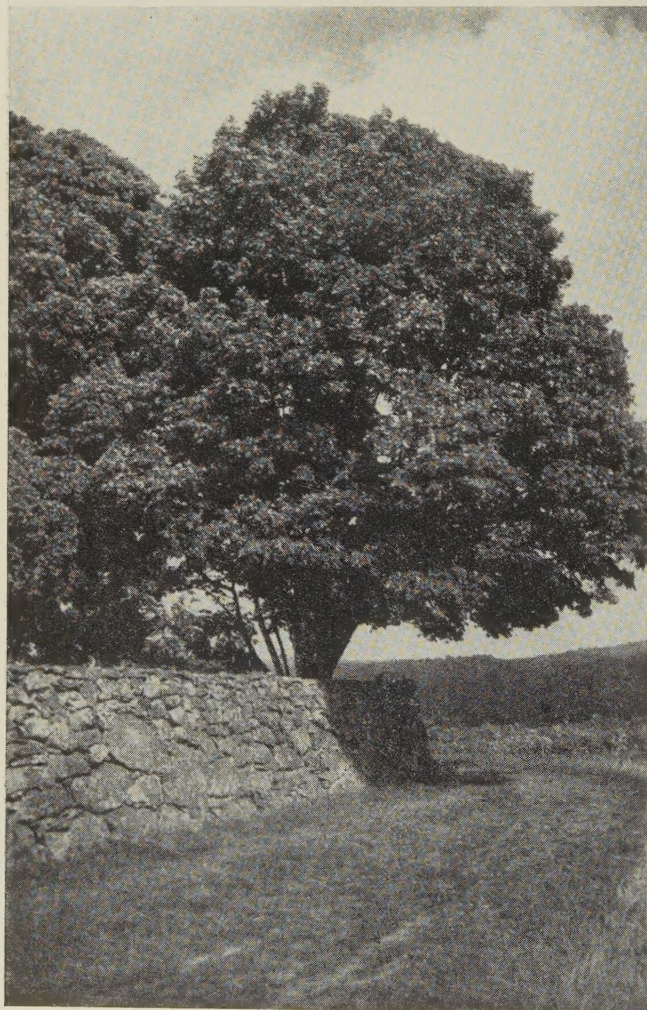
Lindar, Tilia cordata m. fl. i fyra olika sammanhang:

klippt som leksaksträd på torget i Ringkøbing utanför stadshotellet (t. v.),

rundklippt som gatuträd på Avenyn i Göteborg (ovan),

friväxande som vårdträd på Baggegården, N. Halland (nedant. v.),

som formklippt allé på Gunnebo, Mölnådal, planterad omkring 1780 efter Carl Wilhelm Carlbergs trädgårdsritning (nedan t. h.).

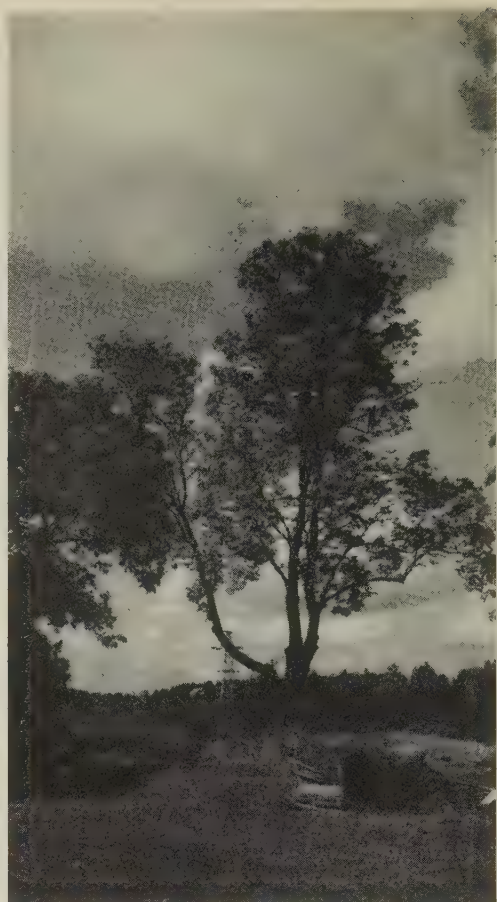
Hängalm, *Ulmus glabra* var. *pendula*. Engelbrektskyrkans terrassanläggning i Stockholm (ovan).

Skogsalm, *Ulmus glabra*, Ansta, Södermanland (t. h.).

Gammal alm i Hindsgavls park, Fyn (nedan t. v.).

Pyramidalm, *Ulmus glabra* var. *fastigiata*. Trädgårdsföreningen, Göteborg (nedan t. h.).

Ask, Fraxinus excelsior, Bergen (ovan t. v.).

Ask, Ekholmsnäs vägen, Lidingö (ovan t. h.).

Ask, Risäter, Värmland. Asken blir sist grön på våren och först avlövad på hösten. Den vackra kronbyggnaden tål emellertid att ses även utan lövverk (t. h.).

Askallé, Hoggeröd, Bohuslän. Träden har tidigare varit hårt beskurna, därav den karakteristiska handelaberformen (nedan).

Pyramidpoppel, *Populus nigra* var. *italica*, Vallgatan, Halmstad. Döda grenar i toppen är vanliga och betecknande för denna poppels silhuett (ovan t. v.).

Svartpoppel, *Populus nigra*, Malmö (ovan t. h.).

Asp, *Populus tremula*. Förekommer ofta i dungar med sina olivgröna, släta stammar och sina smala kronor (nedan).

Unga aspar, Hersby åker, Lidingö (t. h.).

Oxel, *Sorbus intermedia*, Masthuggskyrkan i Göteborg (ovan). I blåsiga lägen är oxeln ett av de mer motståndskraftiga lövträden (ovan t. v.). (Jmf. sida 105: Oxel i Visby).

Rönn, *Sorbus aucuparia*. Kämsta, Södermanland (t. v.).

Blad och frukter av rönn, överst, och oxel nederst.

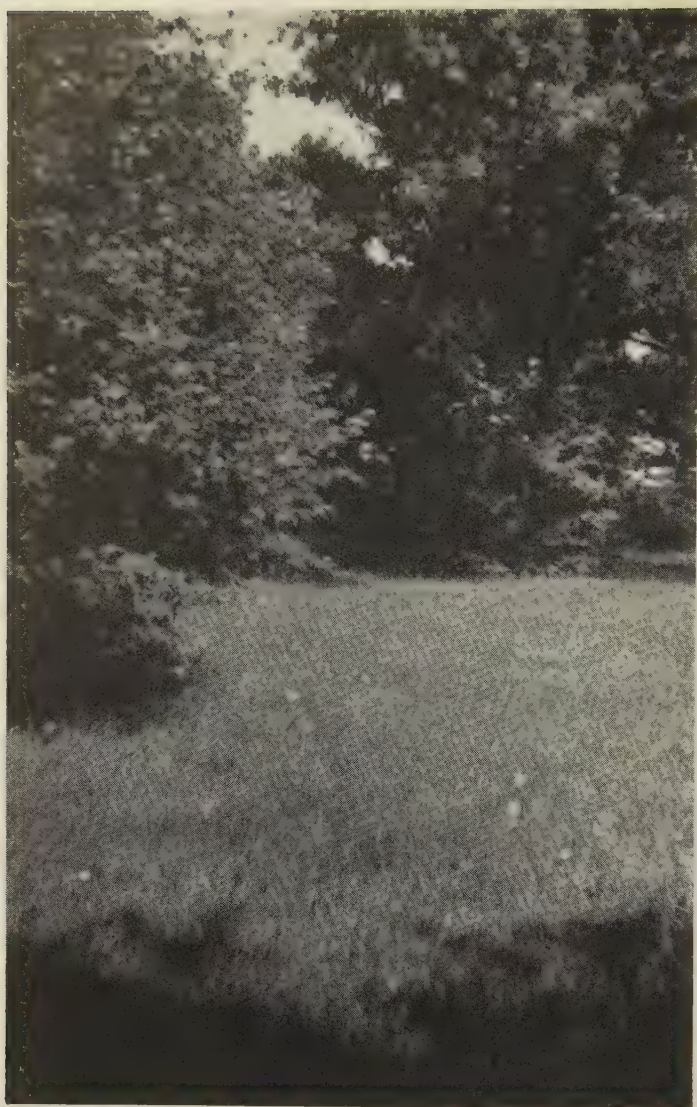

Gamla alar, Göteborg. Lämningar efter ett koloniområde (ovan).

Al, *Alnus glutinosa*, på delvis översvämmad växtplats, Skytteholm. Uppland (t. h.).

Alkvist med hängen och fjolårskottlar (nedan).

Hassel, Corylus avellana, på en löväng i Ekeby, Gotland (t. v.).

Hasselbuskar som håller på att slå ut. Risäter, hassels nordgräns i Värmland (ovan).

Lönn, Acer platanoides, unga blommande exemplar på Stora Höggarn, Stockholms skärgård (nedan t. v.)

Lönnar, Risäter, Värmland (nedan t. h.).

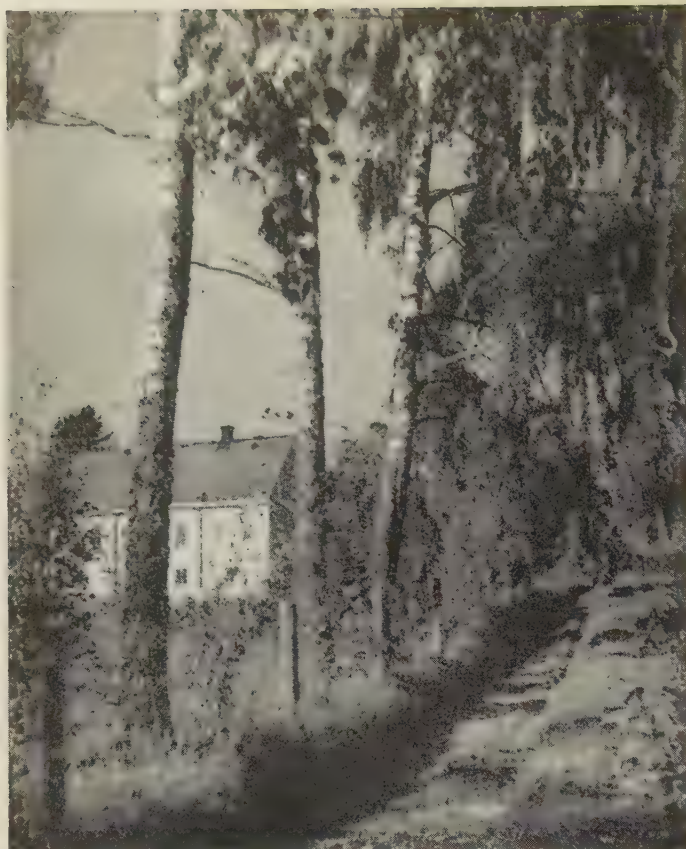

I en f. d. beteshage har en livskraftig ek, *Quercus robur*, blivit omringad av en flock granar. Överfallet ägde rum i samband med att betesgången upphörde för tjugo år sedan. Eken värjer sig, men granarna kan sina konstler: de skärmar av ljuset, steriliserar marken, dödar all undervegetation och tränger upp genom lövvalvet. Om några år är den sista resten av ett ljus och vackert kulturlandskap ett skelett i en ful, mörk men förmodligen räntabel granskog. Djurön, Stockholms skärgård (ovan).

Gammal ek, Stora Höggarn, på en primulabacke bland rester efter en typisk mellansvensk löväng: hassel, hagtorn, slån, lönn, ask m. fl. (t. h.).

Till minnet av en ekskog, Killebäck, n. v. Skåne (nedan).

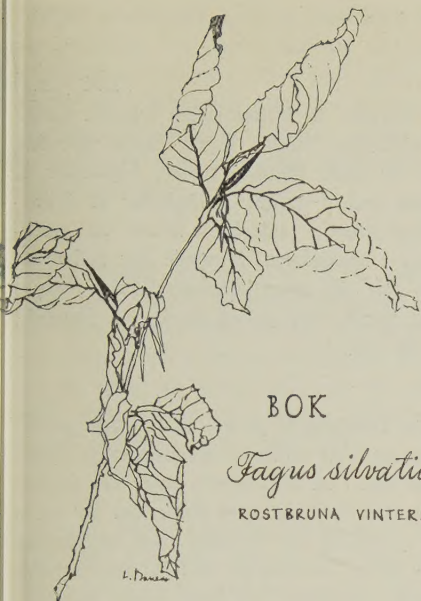
Björk, Betula alba, som parkträd, Risäter, Värmland (ovan).

Björkar i april (ovan t. h.).

Fjällbjörk, Betula tortuosa, Skarvarna, Härjedalen, klarar sig ända in på gränsen till jöklarna (nedan).

Björkhage, dömd att försvinna om några år. Granskogen som avlösning efter björken är naturligtvis riktig ur ekonomisk synpunkt men beklaglig som landskapstyp. Hanstawiik, Södermanland (t. h.).

BOK
Fagus silvatica
ROSTBRUNA VINTERLÖV

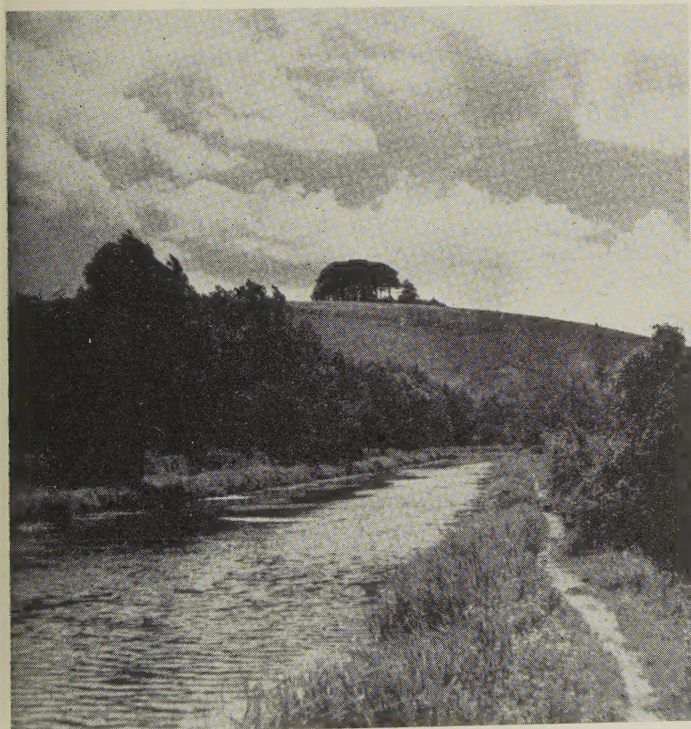
Bok, *Fagus silvatica*, S:t Catherine's Hill, Winchester, England. De elefantgrå stammarna bär upp sina lövmassor, som tillsammans bildar en stor krona i det öppna landskapet (t. h.).

På ett par kilometers avstånd ser bokdungen ut så här, sedd från The River Itchen, där Izaak Walton, den fulländade fiskaren, stod och väntade på napp (nederst t. v.).

Ett jätteträd som boken lämpar sig knappast för mindre trädgårdar, men ingenting hindrar att man med beskärning låter den behålla sin buskform, som detta femtonåriga exemplar i Japanska trädgården, Etnografiska museet, Stockholm (nederst t. h.).

Teckningar: Lisa Bauer.

Samtliga fotografier: Författaren.

KARAKTERISTIKA

DK 712.41

Fruktträd. Äpple, päron, plommon och körsbär är kulturträden framför andra. Päronträden är i allmänhet högväxta, »gotiska», äpplen lägre, mera utbredda, »romanska». Klarbär och skuggmoreller är små, miniatyrartade, bigarräer är storsväxta och plommon i allmänhet ganska små. I mindre trädgårdar är dvärgträd (äpple och päron förädlade på svagväxande underlag) bättre än starkväxande sorter. Fruktträd uppdrages även i spaljéform, lämpade för solbelysta väggtytor. Både av äpplesläktet *Malus* och plommon-körsbärssläktet *Prunus* odlas rena prydnadsformer t. ex. sibiriskt äpple eller paradisäpple och japanskt körsbär, båda med rik blomning. (Sid. 106—107.)

*

Lind. Det klassiska formträdets och det friväxande park-, allé- eller gårds-trädet. Som ung låter linden villigt infoga sig i ett uniformt sammanhang. Överraskar inte med privata infall. Ställer man den i en allé så utvecklar den fogligt sin regelbundna krona på en spikrak stam. Det är först som äldre den får mera personliga drag, när stammen vuxit till i omfång och kronan efter beskärning fått den typiska kandelaberform, som man gärna associerar med barockens trädgårdar. Linden kan formas till häckar och i trädform till klot, koner och tärningar. Som friväxande kan lindarna bli upp till 20 m höga. (Sid. 108.)

*

Alm. De sträva bladens mosaik kastar en tät skugga. Klarar sig i blåsiga lägen. Tål hård beskärning. De brunaktiga blommorna slår ut på bar kvist i april—maj. Höjd upp till 20 m. En svår sjukdom, som sprides av almsplintborren, har på sista åren nått Sverige och hotar f. n. Stockholms almbestånd.

Två former, som avviker från den vanliga almen, är den brett koniska *pyramidalmen* och den utbredda *hängalmen* med sitt bisarra grenverk. Berömda hängalmar är ceremoniplatsens plantering på Stockholms södra begravningsplats. (Sid. 109.)

*

Ask. Rundad krona med kraftig grenbyggnad. Kastar en lätt skugga. Sen lövsprickning och tidig lövfällning. Växer vild på skogsängar. Tål hård beskärning. Brukade förr ofta hamlas, då lövet användes till vinterfoder åt kreaturen. I denna sin hamlade form, buskliskt mångstammig med rundade konturer, påminner den om t. ex. konstmässigt beskurna träd i en formträdgård. (Sid. 110.)

*

Poppel. Pyramidpoppeln, den smala, höga och snabbväxande varieteten av svartpoppeln, är den mest kända av släktet. Höjd 30 m. Berömda pyramidpopplar är den välväxta ridån vid stadshuset i Stockholm och den vackra planteringen längs vallgraven vid citadellet i Malmö. Någon högre ålder uppnår trädet inte — i bästa fall 80—90 år. Andra arter är kanadapoppel, *Populus canadensis*, som kan bli 25 m hög och har en bred krona; kinesisk poppel, *P. simonii*, 15—20 m med en ganska smal krona, lämplig för platser där man snabbt önskar få upp en läskärm; jättepoppel, *P. trichocarpa*, över 30 m hög, aromatiskt doftande löv och med en bred krona som fordrar stor plats. (Sid. 111.)

*

Aspen. Aspen är den enda inhemska representanten för poppelsläktet. Trädet kan bli 25 m högt, har en rak stam, ofta smal krona som något påminner om björkens. Barken behåller länge sin släta yta och gulgröna färg. Det finns väl inga träd som blir så hänsynslöst behandlade, inte minst på byggplatser, som asparna. Förmodligen bottnar detta i någon latent odlarinstinkt hos byggfolk: aspen måste bort »därför att den skjuter rotskott». Det är just fällningen av äldre träd som stimulerar denna skottbildning. Skall aspen nödvändigt fällas bör barken ett par år innan skalas av i en bred ring kring stammen. (Sid. 111.)

*

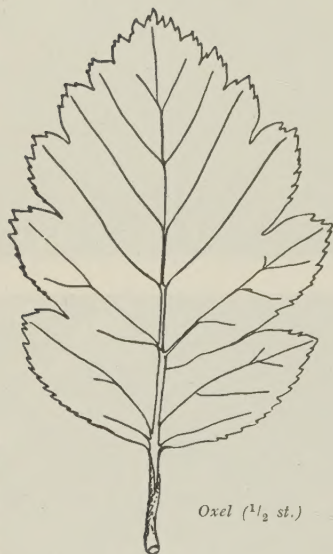
Oxel. Medelstort, ca 10 m högt träd med rund krona och grågrönt lövverk, som i lövsprickningen är ljus silvergrått och på hösten kopparfärgat. Tål hård beskärning och lämpar sig därför till skyddshäckar, särskilt i blåsiga lägen, där oxeln klarar sig bättre än de flesta andra trädslag. Häckarna kan formas mycket smala. (Sid. 105 och 112.)

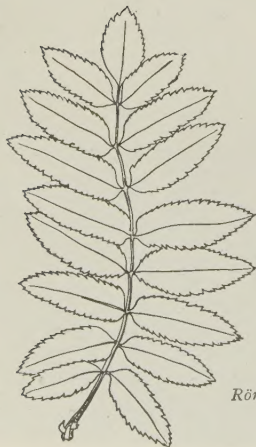
Kanadapoppel ($1/3$ st.)

Asp ($2/3$ st.)

Oxel ($1/2$ st.)

Rönn ($1/4$ st.)

Rönn. Medelstort, ca 10 m högt träd med oregelbundet byggd krona. Ensam på öppna backar och gårdar får den en undersåtsig växt. I skogen blir den högre och smärtare. Föredrar en mager, grusig och stenbunden mark. Med sina frukter och det gula lövverket står den som en brandfackla om hösten. De sambladigt sammansatta bladen ger kronan en lätt och genombelyst byggnad, jämförbar med Robinians. Rönnen är hårdig i fjälltrakterna och klarar sig även på ishavskuster-nas yttersta skär. (Sid. 112.)

*

Al. Typiskt för alen är bl. a. bladformen: omvänt hjärtlik med urnupen spets. Den blanka, fernissade blyadytan blir vid fuktning något klibbig — *Alnus glutinosa* kallas också klibbal. De förvedade fruktställningarna, »kottarna», med sina mörkbruna fjäll är också lätta att känna igen. Blommorna är hängen och slår ut tidigt på våren. Alen är det enda av våra träd som håller sig till våt mark, kärr, myrar och stränder, vilket inte hindrar att den växer även på torrare platser. Höjd ca 10 m. (Sid. 113.)

*

Hassel. Ekens speciella följeslagare. Lövängarnas buskträd, som kan bli upp till 5 m högt. Tål bläst med sin täta och frodiga växt. Som fristående bildar den en regelbunden krona med horisontella sidogrenar i toppen. De gula hängena slår ut på bar kvist tidigt om våren. Efter kraftig nedskärning bildar de raskt fram-brytande nya skotten täta lövbollar, innan de åter skjuter i höjden. (Sid. 114.)

*

Lönn. Artens namn *platanoides* syftar på de handflikiga bladen, som påmin-ner om platanens. Lönnkronan kastar en tät skugga. Den gulgröna blomningen inträffar omedelbart före lövsprickningen i maj. Bladverket får lysande höst-färger i oktober. Lönnen är användbar som alléträd, som parkträd eller som buskträd med avskärmande verkan. Höjd 15—20 m. (Sid. 114.)

*

Ek. Tack vare sin glesa krona och bladens ställning i knippen, finns det alltid tillräckligt med ljus under eken för en omväxlande undervegetation av buskar och mindre träd, t. ex. hassel, hagtorn, nypon, slån och av örter, gull-vivor, nunneört, tandrot, ängsskära, buskviol. Vid plantering av ek är det bättre att använda små och unga exemplar än stora, som har svårt att klara en flytt-ning. Även sådd av ollon brukar lyckas, det finns exempel på plantor som vuxit i kapp 3 meter höga stamträd som planterats samtidigt med att ollonen stoppats i jorden. Uppmätt höjd 40 m. (Sid. 115 och 120.)

*

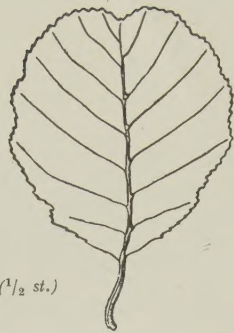
Björk. I de magra blandskogsbackar, vilka numera upplåtes till bostadsom-råden på många håll i landet, är björken ovärderlig som en ljus och vänlig kontrast till de många gran- och tallraskorna, som råkar bli kvar när ett bygge är färdigt. Skall den planteras i kulturparker bör den placeras i grupper — enstaka vita stammar kan verka störande på en grön parkvägg. Björken planteras bäst på våren i samband med lövsprickningen. Mycket varierande i höjd, växtsätt, grenställning, bladform, barkfärg etc. (Sid. 116.)

*

Bok. Ett jätteträd som boken lämpar sig som fristående i mycket stora sam-manhang. Tål hård beskärning och kan alltså behålla en låg buskform. På träd sitter de rostfärgade vinterlöven kvar till december, på buskar och häckar hela vintern. (Sid. 117.)

Redaktionell kommentar: Härmed har vi visat några av våra svenska träd i olika situationer, ensamma eller i samling, tillsammans med hus eller ute i naturen.

De flesta arkitekter vill helst fotografera sina färdiga hus när träden grönskar och breder sin slöja över fasaderna och mjukar upp byggnadernas hårda rät-vinklighet. Avsikten med detta nummer är att ge dem några fakta om våra träd och deras användning i vad man skulle kunna kalla trädarkitekturen.

Al (1/2 st.)

Hassel (1/2 st.)

Skogslönn (1/4 st.)

Ek (1/2 st.)

Bladteckningarna på detta uppslag är utförda av Erik Skovby Jensen i »Buske og Træer», redigerad av Wald. Jensen, H. K. Paludan och C. Th. Sørensen. Emil Wienes Bogforlag, Köpenhamn 1948.

